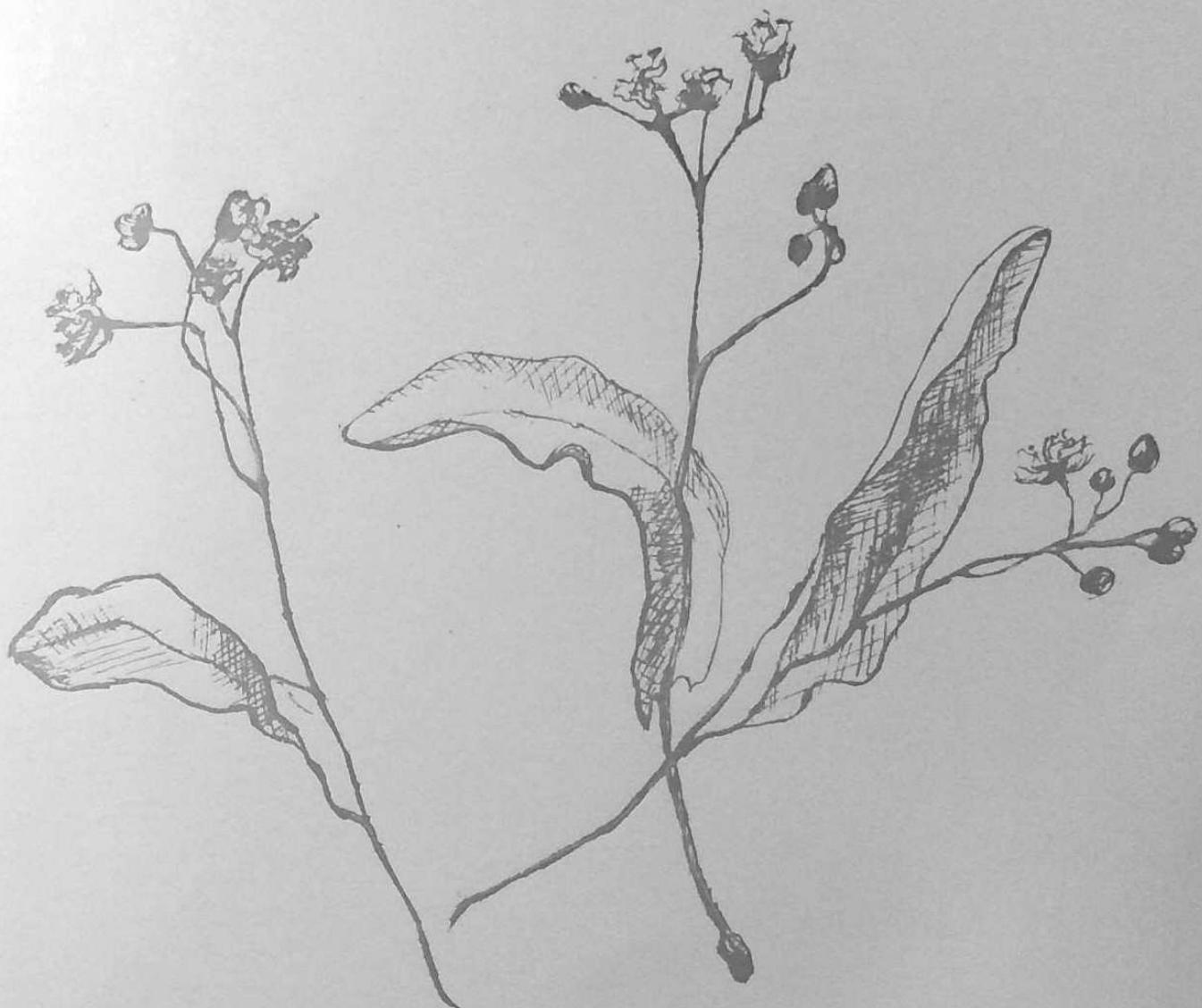

Kuzulion

AR

REDISIN

AL LEUR NEVEZ

AR HELENNER

Niv. 24

1981

KUZULIOU

AR

MEDISIN

AL LEUR NEVEZ
AR HELENNER
NIV. 24

1981

AR HELENNER

Dastumadenn bedagogel

moulléez ez-prevez

gand

AR SKOL VREZONEG

ha gand

KELH AR GELENNER IEN VREZONEG.

(an niverenn-mañ gand AL LEUR NEVEZ ouspenn).

I.S.S.N.: nn 0180-0450

Ar rener: A. MERSER.

Diskleried hervez al lezenn: pevare trimiziad
1980.

Koumanant evid peder niverenn:

40 lur

da gas da

- dre chekennou-post: A. LE MERCIER, KRP 502-93N

Roazon;

- dre chekenn-bank: AR HELENNER, 6, ru Beaumar-
chais, 29200 Brest.

ENBRO D'AR RE GRANT

Enbanned e oa bed da genta ar pennadou a vo
kaved e-barz al leonig-mañ e FEIJZ-HA-BREIZ, etre
ar bloaveziou 1921 ha 1934.

An hini a zine "Ar medisin" pe "Paol ar Ri-
ouallon" a oa sur-mad an Dr Dujardin, euz Lo-
kournan-Leon.

"Al labourer" n'ouzon ked piou e oa.

"TINTIN ANNA" a oa Anne de Kermenguy, euz Kle-
der. Ed eo da anaon e 1969.

An "Rimadellou" a zo bed kaved e meur a leh.
Menegom amañ leor SALVET "Lavarou koz a Vreiz-
Izel" bed advoulléed n'eus ked pell zo gand
"Stlakine-Reprints", gand kenlabour C.R.B.C.
Skol-Veur Vrest (rakskrid gand Jean Le Dû).

Eun nebeud traou a zo bed kaved e leor Jules
GROS: "Teñzor ar brezoneg komzed".

Perag adembann anezo, hag i "diamzeried" sur
a-walh?

A-raog peb tra, en abeg d'an yéz, a zo reiz-
kenañ, hag a vez o evel-se eur skwer euz an dibab
evid ar studierien.

Da houde e hellint beza implijed evid ober en-
klaskou diwar-benn ar hleñvejou e Breiz-Izel e-
tre an daou vrezel-béd, hag an doare ma selle an
dud outo.

Intended eo al leor-mañ evid ar re a studi ar
brezoneg a-benn o fèvarzeg vloaz.

ENDRO D'AR RE GLAÑV

Eur pod gand goulher (1) a vez en ti da rei d'ar hlañvour p'en-dezo ezomm da vond war ar vêz; er pod-ze evel er pod da droaza e vez lakeed dour-javel, dour-raz pe glor, nemed lavared a rafe ar medisin derhel an troaz hag ar fank, evel m'emaint, da zis-kouez dezañ; mez neuze, na petra 'ta, ne vezint ked dalhed er gambr, abalamour d'ar c'hwez fall a zav diouto. Ar podou-kambr a vez Kempenned (arabad, avad, henn ober gand an daouarn), an abreta ma vez gelled, gand linad ha ludu.

Ar re glañv ha ne hellont ked sevel euz o gwele a vez kaved bremañ podou greed ispisial evito hag a zo êz-kenañ.

Ar re o-deus paz a daoło o zufadennou en eur podig bihan, êz da gempenn hag a vo ennañ, atao, eur banne dour ampoezoned; an traou a vez en pod-ze a vez stlaped bemdez, hag aliesoh ouz red zoken, en tan, hag ar pod e-unan a vez Kempenned kerkent ha ma'z eo goullondered, evel ar podou-kambr all.

Evel m'am-eus lavared deoh, ar re a vez war-dro ar re glañv a rank senti piz ouz

ar vedisined: arabad eo dezo rei netra 'n oll da zebri d'ar hlañvour, nemed gourhemenned e vefe bed dezo henn ober gand ar medisin. Mar dint nehed o klask gouzoud petra da rei d'an hini klañv a-raog ma en em gav ar medisin, n'o-deus nemed rei dezañ eur banne lêz tomm. Kement o-devezo da rei a roint e listri: bolennou, asiedou, loaiou ha gwer, nêt-kenañ; ar re glañv, koulz hag ar re yah, a deu muioh a hoant debri dezo pa vezont serviched brao. Ar glañvourien a rank chom gourvezed war o gwele a vezo red rei o boued dezo gand al loa hag o evaj a vezo roed dezo gand eur goukoug a vez kaved da brena e ti an apotiker hag a zo êz-kenañ evid rei da eva da unan klañv.

Arabad rei netra d'ar glañvourien pa vezont kousked; ne vezint dihuned nemed ma lavar ar medisin eo red rei dezo boued pe louzeier d'an eur merked war an ordrenañs.

War ar mês ema ar hiz da rei kalz re a voued d'ar re glañv; merhed a zo hag a gav dezo e pareint o hlañvourien o stanka o hov dezo. Na pebez sotoni! debri eur pred a re a zo tra a-walh a-wechou, pa vez terzienn vraz, evid laza eun den; yun e-pad

eiz deiz ne reas biskoaz gaou ouz den ebed. N'it ked eta da rei da zebri d'ho tud klañv, heb goulenn kuzul digand ar medisin, ha n'it ked da rei dezo, kennebeud, louzeier ho-peus kleved hano anezo war ar hazeten-nou hag o-deus brud da barea an oll gleñvejou ne bareont, peurliesa, kleñved ebed, ha koulz eo deoh mond da deuler hoh arhant er mor eged mond d'hel lakaad e stranerez en doare-ze.

An dud a entent ouz ar re glañv a dle deski iveau lakaad dezo an termometr, a roda anaoud tommder ar horv ha brazder an derzienn ha, ma rankont senti ouz kuzulioù ar medisin, e rankont iveau kaoud daoulagad lemm ha diskouarn tano evid beza gouest da lavared dezañ, p'en em gavo, petra zo c'hoarvezed gand o hlañvourien; gouzoud a dleont ha poanied int hag e pe leh o-deus poan, ha paz o-deus bed, ha troazed o-deus; kalz pe nebeud? Pe liou eo an troaz? Hag ar fank? Mar dint servicherien an dud klañv, ez int iveau servicherien ar medisin, da lavared eo, e rankont ober evid ar gwella da zikour hemañ da gaoud ar hleñved, n'eus forz peger reustled e vefe ar gudenn. Lavared a raint ha kousked mad en-deus ar

hlañvour ha n'en-deus ked huñvreed, klemmed ha fiñved e-pad e gousk. Gouzoud a raint ne gousker ked kalz er hleñvejou braz, er hleñvejou nervennuz; al lonkerien alkol a gousk fall, koulz hag ar re a vutun re hag a ev kalz a gafe hag a de; an trouz hag ar goulou a vir ouz eun den da gousked hag iveauz an êr fall a hellfe beza er gambr; diésoh eo c'hoaz kousked en eur gwele ha n'eo ked greed mad hag en eur gwele yen.

Gouzoud a raint pere eo ar hleñvejou speguz ha pegoulz eo red lakaad ar hlañvour en e gambr e-unan gand divenn ouz an oll da dostaad outañ; dougen a raint atao dillad war gorre gwenn ha dibikouz; laouen hag habask e vezint bepred ouz ar re m'emaint war o zro hag en doare-ze e roint dezo muioh a fiziañs da barea.

(1) goulher=golo.

(Miz Meurz 1921)

PETRA DA OBER?

DA EUN DEN BEUZED?

Diwiska anezañ, henn lakaad en eur pallenn gloan, frota e gorr hag e izili gand gloan, euz an treid war-zu ar galon, ha gourvez anezañ. Henn lakaad er gwele gand traou tomm endro dezañ ha rei kafe, te pe grog tomm. An dra-mañ zo da ober ma tenn e alan, ma hell digeri e zaoulagad, kleved ar pez a zo lavared dezañ, ma n'en-deus ked kolled e anaoudegez.

Med ma n'en-deus ked e anaoudegez, ma ne denn ked e alan, gourvez anezañ war e gov war eur pallenn, lakaad ar penn hag ar peultrin izelloh eged ar horv hag an treid; an dour, dre ze, a gouezo marteze euz e henou. Lopa war e gein evid lakaad an dour da gouenza er-mêz euz sah ar boued hag euz ar skevent.

Goude-ze, e hourvez war e gein ha moustra war e gostennou, eur wech an amzer; lakaad e zivreh da vond ha da zond evid ober dezañ tenna e alan.

Ar medisin a vezò galved hebdale.

D'AN DUD KROUGED?

Ober evel d'an dud mouged ha beuzed, goude troha ar gordenn. Diêz e vezò save-

tei anezo ma tifankont ha ma troazont. An dra-ze a zinifi n'ez eus ked kalz a fiziañs da gaoud.

D'AN DUD DEVED?

pe gand an tan pe gand dour, amann, lêz bero, pe gand eur louzou bennag?
 Dibaod eo gweled savetei eun den pa vez an drederenn euz ar horv deved. An dud deved a glemm rag sehed o-deus. Roed e vezoz dezo kafe pe te tomm. Ar hlogorennou ne vezint ked toulled nemed gand ar medisin. War al lehiou deved e vezoz lakêd lien tremped en dour klouar. Ma ne jom ked mui a grohenn, e vezoz lakêd hoalen en dour-ze. Ma'z eo eul louzou bennag hag en-deus deved an den, na rit netra heb gouenn ouz ar medisin, rag evid peb louzou ez eus eun doare ispisial.

(Miz eost 1922)

AN NAERED

An naered (1) a zo stank en or bro. Bez' ez eus daou seurt: an naered heb binim, hag an naered gand binim, hanved naered-wiber.

An naered heb binim a zo a beb ment hag a beb liou; peurliesa e vezont marel-led. Bez' ez int moan, gand eul lost hir. Redeg a reont d'en em guzad en eun toull bennag, pa welont tud. E Frañs, e hellont kaoud beteg pevar droatad hag ouspenn. Hiniennou a zo bed kaved, re goz, hag o-doa c'hweh troatad. Er goañv e chomont morzed, kousked, heb fiñval, e toullou en douar, dindan reier, berniou keuneud, berniou teil. Ne zihunont nemed pa deu an heol da domma. Debri a reont kig, logod, gwaskevi, tousegi, laboused bihan an nei-ziou. O genou hag o gouzoug a zo bihan, med en em zistenna a reont, hag e tebront loened ken braz hag i ha brasoh a-wechou. P'o-deus debred, e chomont eur pennad heb redeg, beteg m'o-deus naon adarre.

Pa vez lammed warno, eh en em rodellont endro d'ar harr, e klaskont kregi, med ne reont ked a zroug, rag n'o-deus ked a vimin.

An naered-wiber a zo disheñvel. O liou

a zo teñval, peurliesa, a-wechou loued, glaz-wenn, a-wechou demzu, gell pe ruz war o hein. Ar penn a zo trihorneg, plad, distag mad diouz ar horv; ar horv a zo teo, al lost berr ha begeg. Daou droatad hirder a hellont kaoud hag eun tammig ous-penn a-wechou. En em blijoud a reont en douarou meineg, strouez warno, er hoajou, er brouskaojou seh ha troed ouz an heol; n'ez eont d'an dour nemed p'o-devez sehed. Pa vez re domm an hañv, e klaskont a-wechou freskadurez war an douar laboured. A-liez a-walh ez eont iveau war linennou an hentchou-houarn.

Ne bellaont ked kalz euz o zoulou. Beva a reont dindan eur roh, pe en eur wezenn gleuz pe en eun toull grêd gand razed, gozed ha loened all. A-wechou e vezont gweled a-vandennou braz, rodelled en eur strollad, oh en em domma ouz an heol.

E-pad ar goañv, evel an naered all, int morzed hag e chomont heb fiñval, evel pa vent maro. Med kerkent ha ma teu tomm an heol, e Miz c'hwevrer, e Miz meurz da zi-wezata, e tivorfilont, hag e tilezont o zoulou da zond d'en em astenn evid beza tommed gand an heol. Goude ma vezont divorced mad, eh en em lakeont da glask bou-

ed da zebri, rag naon o-deus, peogwir emaint heb tamm boued abaoe tri pe bevar miz. D'ar mare-ze ez eus da daoler evez outo, rag ma krogont, e raint droug braz, o veza m'eo leun o zah binim. E miz ebrél, e Miz mae eo eh en em baront.

E mezeven, an naered-wiber a jom kuzed e-pad an dommder en o zoulou pe e-touez ar geot. Pa vez torred an dommder, ez eont d'en em astenn el lehiou dizolo. Goude ar glao, e klaskont eul leh uhel bennag d'en em zeha.

A-benn fin an hañv, e vezont lard-toaz, rag debri a reont kalz; emaint atao o chasseal, hag e lonkont glazarded, logod, laboused bihan. Ezomm o-deus da veza lard evid tremen ar goañv, peogwir e rankont beva neuze gand al lard o-deus dastumed e-pad an hañv.

E Miz here, pa vez tomm, e tebront c'hoaz, med emaint o klask o zoulou evid ar goañv. E Miz du, pa vez kaer an amzer, e teuont euz o zoulou d'en em domma, med heb mond pell, ha ne zebront mui. Da houde e chomont morzed, heb fiñval, beteg ma teuy adarre an nevez-amzer. A-wechou o toulla an douar, o sevel eur roh bennag, e kaver strolledou anezo, nao pe zeg, en

eur gichenn.

An naered-wiber bihan a deu er béd e Miz eost hag e Miz gwengolo. Euz viou eo e teuont, hag ar viou-ze a zo e kov ar vamm-naer e-pad eur pevar Miz bennag. Kerkent ha ma vez dozved ar viou, e teu anezo an naered bihan, hag a-wechou ar viou a zigor a-raog ma vezont dozved, a zigor e kov ar vamm. Braz a-walh int, pa zeuont er béd, eun hanter-troatad hirder o-deus, hag o dent a zo kreñv, hag eur zah-binim o-deus kerkent ha m'int ganed.

Eur vamm-naer a hell rei beb bloaz euz peder da zeg vihan. Ne daol evez ebed war he re vihan. Ar re-mañ a rank o-unan klask o boued hag en em denna evel a gaint. A-benn an nevez-amzer o-dezo eun troatad hirder.

An naered a ra aon d'an dud, ha n'eo ked souezuz, rag an naered-wiber o-deus binim a hell laza an den. Evelato n'on-eus ked d'en em glemm en on bro, rag ne glever ked a-liez lavared e ve maro unan bennag gand binim eun naer-wiber.

E genou an naered-wiber, er javed uhella, ez eus daou zant lemm ha kleuz, hag a-dreñv d'an dent-ze eur zah leun a vinim, ha pa begont, e reont eun toull hag e la-

kont binim da vond dre an toull-ze. Pa vez digor genou an naer-wiber e weler mad an daou zant-ze; ha ma c'hoarvez ganto beza torred, an naer a hell en em zivenn c'hoaz, rag a-dreñv d'an daou zant hir, ez eus re all bihannoh ha kleuz ives.

Binim an naer-wiber a zo eur poezon e-vid ar gwad hag an nervennou. Pa vez e-ved, ma'z eo yah ar genou hag ar stomog, ne ra ked a zroug; droug a ra, pa vez mesked war-eün gand ar gwad. An ezel a zo êd ennañ ar binim a deu da hweza, terzienn a vez, hag a-wechou ar maro a hell dond. Gwella zo d'ober, pa vezet bed flemmed gand eun naer-wiber, eo klask mired ouz an binim da zond, dre ar gwazied, beteg ar galon, hag evid-se eo mad starda uhelloh eged ar gouli, hag ives gand eur gontell pe eun dra bennag eo talvouduz brasaad ar gouli evid lakaad gwad da reddeg; da heul ar gwad e teu binim er-mêz hag ez ay nebeutoh er horv. Re all a laka an tan war ar gouli. Evel m'eo bed lava-red uhelloh, gelloud a reer heb riskl eva ar binim, ha rag-se, ma'z eo bed flemmed an dorn pe ar vreh, e heller suna ar binim gand ar genou. Med red eo e ve yah ar genou. - Ouz an derzienn e heller rei

louzou an derzienn (quinine), hag iveau tra-
ou tomm da eva.

Eur medisin euz Lil, an aotrou Calmette,
en-deus kaved eul louzou eneb binim an
naered, med eur medisin hebken a hell rei
al louzou-ze.

Evid doare n'eus ked ouspenn unan dre
zeg o vervel euz ar re a zo bed flemmed
gand an naered-wiber.

Ouspenn an den, al loened iveau a vez
flemmed gand an naered, ar hezeg, an ezen,
ar zaout, an deñved, hag a hell kaoud
droug braz iveau. Ar moh-gouez hag ar moh
doñv a zebr an naered heb aon ebed. Ar
broh, an heureuchin (avalauver), ha la-
boused braz evel ar skoul, ar sparfell, ar
c'hwibon, a zebr iveau kalz naered.

Al Labourer.

(1) e meur a leh e vez lavared "aer, aered,
aered-wiber".

(Miz eost 1924)

KONTAMMEREZ DRE AR BOUED

A-wechou e vezet kontammed gand ar pez
a zebrer: meskl, pesked, kig, viou, dour
fall, dienn treñk pe traou all. Petra heller
ober da hedal ar medisin?

Basa daou pe dri gwenn-vi hag o hem-
mesk gand lêz; rei da eva d'ar hlañvour,
ar muia ar gwella, euz an evaj-ze, pe
c'hoaz eun hanter-gwerennad eoul da zebri
beb kard-eur, evid e lakaad da zisteurel.
Rei a heller iveau, da houde, eur spurj ho-
len, e galleg "sulfate de soude", 15 gramm
anezañ. D'an trede, digas a ranker nerz
er hlañvour en eur rei dezañ eur banne te
pe gafe tomm, rom pe odivi enno; gwin
tomm, kanell ennañ; d'ar pevare: e lakaad
en e wele, war an tu dehou, uhel e benn,
pallenou ha traou tomm endro dezañ, pa-
lastrou tomm war e gov; lakaad alkol, pe
esañs, pe dour Kologn ouz eun tamm lien
da frota ouz e zivesker.

Da ziwall ez eus ouz ar meskl; a-liez e
vezet kontammed ganto, rag fall eo o de-
bri e-pad an hañv, dreist-oll er miziou
tomm: miz gouere, miz eost, miz gwengolo;
war evez e ranker beza iveau euz ar habel-
lou-touseg: e broiou a zo, e vezet troed
d'o hlask ha d'o debri, ha n'eo ked dibaoit

kleved hano euz famillou a-bez kontammed gand ar hebell-touseg; pa n'o anavezek mad-mad, eo gwelloh chom heb o hutuill kentoh eged riskla beza tumped gand ar hontamm a zo enno, rag ouz eur seurt re vad a zo en o zouez e kaver tri fall.

Paol ar RIOUALLON.

(mezeven 1933)

AN DEVADUR

A-liez en em gav ar vugale da veza skaoted gand dour tomm, pe gand kafe; setu amañ, war-lerh, eun ali bennag. Ne gomzan ked euz ar re a zo gwall-deved, rag gwella zo d'ober neuze, eo mond da gerhed ar medisin; med komz a ran euz an devaduriou diwar horre, a boaz ar hrohenn, hag e weler, a-benn eur pennad, klogoren-nou o sevel. Ar hlogorennou-ze a zo da veza toupled, ha da houde e heller lakaad warno eun tamm poultr "bicarbonate de soude"; vad a ray iveau souba an tachad klañv en dour yen, ar yenna ar gwella, kerkent ha ma vezek skaoted, ha lakaad "bicarbonate de soude" diohtu goude; pe c'hoaz, lakaad dour-raz hag eoul da zebri, kemmesked: e leh ma'z eus bleuniou lili,

e heller o dastum hag o lakaad en eur vou-taillard eoul; e leh 'z int bed daou, trimiz o teuzi en eoul, ne vezont nemed gwelloh a ze; o lakaad da domma ouz an heol, e-pad an hañv, boutaill hag all.

Deliou lore, drailled munud; teurel warnolard teuz bero hag o hemmesk, muia ma heller; setu aze eul louzou all.

Ar gwin, war a leverer, a zo mad iveau; souba ennañ an tachad deved. Pa vez deued ar hrohenn kuit, eh alier lakaad "vaze-lin borike"; ha, da hedal ar medisin, pa vezek gwall-skaoted, e heller lakaad 10 gramm elum en eul litrad dour, da zouba an tachad tized. (1)

Arabad eo starda an traou war eun troad pe eun dorn deved.

(1) "alun" e galleg.

(miz gouere 1933)

AN DAROUED

Ar re o-deus daroued, arabad eo dezo debri: kig-sall pe vogeded, kuignou dous, kafe, alkol; arabad eo dezo en em skuizare, med labourad, a zo mad. Debri, muia ma heller: legumaj, viou, hag eva lêz, bier, limonad.

Dre ar boued e paker daroued, a-liez, ha c'hoaz dre loustoni; paka reer diouz an a-nealed, med an orin a ra kalz iveau; ar re wasa euz an daroued eo ar re ruz a vez debron enno, hag a zo gwiridig. Evid en em zizober diouto eo red nêtaad ar gwad; ar medisin a roio louzou da eva, med, er gêr, e heller aoza tizaniou hag a ra vad: birvi dour war deliou kraoñ, pe war gwriziou sarjanted pe louzaouenn-an-tigni pe war deliou louzaouenn-ar-vreh, touezied gand lêz, e-pad eur miz pe zaou. Gwalhi a heller an daroued, gand dour diwar deliou kraoñ, pe diwar gwriziou teol, diwar kaol-malo.

Daroued a zo hag a zo nebeud a dra, rag n'emaint ked don: o farea a heller, war a leverer, en eur lakaad bemdez, war yun, eun tamm sukr da deuzi er genou, ha pa vez hanter-deuzed, e frika hag e leda war ar darouedenn.

N'ouzon ked pe eo gwir pe n'eo ked, med n'eo ked diêz ober an êsa, louzou marhad-mad eo.

(miz gwengolo 1933)

RIMADELL

Denedeo (1), denedeh!

N'eo ked amañ ema da leh,
Nag amañ nag e neb leh;
Etre nao mor ha nao menez,
Ema ar feunteun a drugarez:
Kê dî da ober da diegez!

Deredeouez (1), teh!

N'eo ked aze ema da leh,
Nag aze nag e neb leh;
Dreist nao mor méneg
Ha feunteun gloareg,
Leh ne beur buoh,
Na ne gan beleg.

(1) denedeo: eun doare daroued e Leon hag e Kerne; e Treger e vez lavared "dere-deouez".

(Lavarou koz a Vreiz-Izel, gand SALVET)

AR FLEMMOU

Pa vezet flemmed gand kevnid, gwenan, gwesped hag all, e heller gwalhi gand gwinegr, gand deliou onn drailled.

Ober e heller iveau gand gwinegr skao; chom a ra mad eur pennad brao hag eh ever,

goude-ze, pa vez ezomm; setu penaoy e reer: en eun hanter-litrad gwinegr e taoler eun dornad bleun skao, hag o lezel a reer evel-se eiz devez a-raog o zila.

A-wechou e lakeer eoul da zebri, pe c'hoaz palestrou grêd gand minvig bara ha lêz.

(miz here 1933)

FLEMMOU GWESPED

M'en em gavit da veza flemmed gand eur wespedenn, pe gand eur wenanenn, selaouit penaoy e reoh: lammit ar flemm, da genta, ha frotit el leh m'edo gand eun tamm ognon pe eun tamm kignen, pe c'hoaz gand persill; en em gaoud a reoh êsoh raktal; ar boan a dorro.

Ma vijeh flemmed en ho kenou en eur zebri eur brunenn, eur berenn pe eur frouezenn all, e rankfeh drailla ognon pe bersill - an eil hag egile a zo mad -. Chaokad an eil pe egile hag e tigoeñvo ho kenou.

Ma vijeh flemmed e diabarz ho kouzoug, neuze e vijeh gwasoh! Dond a rankfeh d'am herhed, hag e lakafen eur gorzenn, deoh da helloud tenna hoh alan, anez e teufe buan ho korzaillenn d'en em stanka.

Anavezed em-eus eun den, bed flemmed en

e houzoug, evel-se, p'edo o chaseal, pell diouz peb tra; eur vuredad "teinture d'iode" a oa gantañ, dre chañs! eul loaiad en-deus lakêd en eur werennad zour, hag en-deus gwalhed e henou ganti, goude-ze, e-pad ugent munut!

(miz genver 1934)

AR SIFERN

M'hoh-eus c'hoant d'en em zizoher diouz ar sifern hoh-eus paked - ha piou n'en-deus ked rag eun dra ziêz eo, ma n'eo ked eur gwall-gleñved - setu penaoy e reoh:

Klask eun tamm plomm ha frota ho tal e-pad daou vunut beb tro, diou wech bemdez; eul louzou eo hag a zo kaved gand eur manah; n'eo ked ker, riskluz n'eo ked iveau, ha vad a ra.

War-lerh ar sifern, pe asamblez, pa vez stanked ar horzaillenn, c'hoant poursal, pa vez karged ar beultrin: neuze n'eo ked plomm med kouevr eo deoh klask da frota war ho kouzoug hag ho peultrin, diou wech bemdez iveau hag e-pad daou vunut.

Alia reer c'hoaz da eva, etre ar prejou, eur banne tizan grêd gand: eun dornad fiez, eun dornad prun, eun dornad avalou, eun dornad rezin seh, eun dornad bleud kaol-

24

malo, ha pemp loaiad mél; an traou-ze oll a lakeer en eul litrad dour, war an tan, e-pad eun eur; da houde e vezont siled. Eva eur banne bihan beb tro.

Eva heller c'hoaz, diouz ar mintin ha diouz an noz, eur werennad dour klouar, daou pe dri damm sukr e-barz, ha pemp, pe c'hweh, pe sez berad "teinture d'iode".

(miz c'hwevrer 1934)

AN DROUG-GOUZOUG

- "Terzienn az-peus? ha poan-benn, poan o lonka, ha toull-ar-gouzoug hanter-stanked, petra 'ri, Paol?

- "Mervel kenta ma hellin, sklér eo, Aotrou, gand kement-se a gleñvejou war va zro!"

- "N'eo ked da dit mond d'ar béd-all evid ken nebeud, va faotr! Me a zo o vond da rei eur spurj holent dit, ha da houde ez i d'az kwele, hag e rin tizan dit diwar deliou kaol-malo, pe diwar gaol-garo, pe diwar heiz, eun tammiig mél e-barz. Soub a rin eun tammi lien teo, pe eur "zerviet" pleged teo, en dour tomm, tomma ma helli gouzañv hag hel lakin war da houzoug, eun torch seh war-horre. Aliesa ma helli, e walhi da houzoug, en diabarz, gand al lou-

25

zou a roin dit; n'eo ked da eva eo, da walhi toull ar gouzoug hepken. Al louzou-ze, a hanver "dour borike", a zo da nêtaad, ha da vired na bakfes gwasoh; ez-klouar e ri implij euz an dour-ze hag e vezi pare a-raog tri devez ma heuliez mad ha penn-da-benn va gourhemennou.

Soub a dreid en dour tomm, eun dornad holent ennañ, a ri iveau... Ha bremañ, kerz diwar va zro!"

.....

"Mad, n'eo ked gevier eo: daou zevez n'on bed ken a-raog beza pare! Ha goulskoude, me a gave din oa grêd ganen! Kement a hoari am-ao oh êsa kaoud va buhez!"

(miz meurz 1934)

AR PAZ-MOUG (1)

Ne varv ked kemend a vugale bremañ ha kentoh gand ar gwall-gleñved-ze, med eur hleñved spieguz eo; rag-se, e ranker beza war evez pa vez eur hrouadur, taged gand ar paz-moug, evitañ hag evid ar re all.

Da genta: e ranker soub a, en dour bero, an dillad hag al listri a vezon bed gand ar hlânvour;

D'an eil: arabad eo chom en e alan, na pokad dezañ; gwalhi, meur a wech bemdez, ar vizaj hag an daouarn, gand dour-soavon, dour "phéniqué" pe dour "sublimé"; gwalhi ar gouzoug, en diabarz, gand dour "borike" ha mond da zebri ar prejou, disparti diouz an hini klañv.

D'an trede: kerhed ar medisin a-raog ma vez re ziwezad, kerkent ha ma santer, war ar hrouadur, merk ar paz-moug: paz, da genta, eun nebeudig terzienn, ha droug-gouzoug; ar hrouadur a vez raoulied; poan en-deus oh èsa kaoud e vuhez, hag e vouez, pa stag da boursal, a zo heñvel ouz hini ar hillog; pebez enkrez a zav neuze e kalon ar vamm!

A-raog ma teuy ar medisin, e vez roed d'ar hlañvour, louzou da zisturel (siro "ipéca" d'ar vugale yaouank, "émétique" d'ar re vraz); goude, neuze, e vez roed dezañ da eva: gwin, bouilloñs, lêz, pe eun dra bennag all êz da lonka.

Mad eo iveau gwalhi diabarz ar gouzoug gand dour klouar, bed berved, eul loaiadig gwinegr ennañ, pe c'hoaz beradou dour eun aval-sitroñ.

(1) difteri.

(miz mae 1934)

DROUG SANT-ANTON

Ar hleñved-mañ a zo speguz, hag a hell bez a dañjeruz d'ar re goz, d'ar vugale, d'an dud dinerz. E galleg, e vez grêd "érysipèle" anezañ ha lod euz an dud, pa n'o-deus ked gweled ar ger-ze skrived dirag o daoulagad, a ra "dizesper" euz ar hleñved-ze.

Peurliesa e stag an droug-ze e kloenn ar penn pe er penn e-unan: koñved ha ruz e vez an tachad klañv; poan a vez ennañ. Ar hlañvour a dle beza dispartied diouz an dud all, hag an hini a vez war e dro evid e louzaoui, a vez mad dezañ gwalhi e zremm hag e zaouarn gand dour-soavon, a-liez.

Arabad eo rei boued d'ar hlañvour, lêz ha bouilloñs hepken; eur spurj holen a ray vad dezañ, hag a-benn tri devez goude, eun all heñvel.

Pa vezou kouezed an derzienn, e hellor rei viou, yod-patatez, soubenn wenn, en eur ger, boued skañv; traou tomm da eva, tizayniou, grog, gwin tomm.

Gwalhi a heller droug Sant-Anton gand dour bleun skao, dour kaol-malo, dour kaol-garo, ha lakaad eur gwiskad vazelin "borike" da houde.

Chom er gwele a zo gwelloh eged sevel da baka riou, er goañv dreist-oll, rag, eur wech c'hoaz, va mestr en-deus lavared din a-liez e oa eur gwall-gleñved da zarn tud a zo pa ne brederier ked abred outañ.

(miz eost 1934)

DROUG SANT-KIRIO (1)

Eur maread tud a vez chastreed gand ar boan-ze a hanver c'hoaz heskiji; pa ne vez ked c'hoant da vond da gaoud ar medisin, setu penaoz e heller ober: lakaad palastrou, diou wech bemdez, palastrou bleud patatez, pe bleud riz, pe minvig bara soubed el lêz ha teurel dour "phéniqué" war ar palastr. Beb tro ma lakeer unan fresh, gwalhi ar goriou gand dour "borike" tomm, pe gand dour kaol-malo. Pa stag an heskiji da wenna, lakaad, hebken, eul liennou soubed en dour "phéniqué" tomm, ha goloi gand eun tamm ouat pe gand taftas gommé; evel-se, da vihanna, an droug-ze a zo spieguz, n'en em skigno ked; an dud all n'her pakint ked diouz ar hlañvour.

Mad eo iveau kemered eur spurj holen beb an amzer; pe teir loaiad goell-bier bemdez en eur banne dour, mél e-barz, evid skarza

ar gwad.

Setu eul louzou all, êz d'ober:

Kemmeskit eur vi fresh, eul loaiad vél, eul loaiad eoul da zebri; lakin bleud gwiniz, ken a vezou ken teo ha yod; kemmeskit atao, ha lakin eur gwiskad war eun tamm lien pe war eun tamm ouat da lakaad war ar boan.

(1)gor,hesked,pignez.

(miz gwengolo 1934)

RIMADELLOU

A-ENEB AR VESKOUL

Laerez beskoul, kleñved difeson

Muntrerez ar memprou, me ray deoh entent rezon:

Laerez - laretus, beskoul - biskoulus, C'hwi a zeu deuz an ivern, euz a famill Plutus.

Dre an trez hag ar spern,

It buan d'en em zispenn;

It buan deuz ar vro,

D'an ivern gand an diaoulou.

Pa'z eo gwir ez oh kondaoned,

Da veva ganto, it ha chomet.

Goude-ze e vez lakaed ar hlañvour da ober teir gwech tro eur bod spern, hag e vez la-

vared teir gwech:

Laerez - laretus, biskoul-biskoulus,
Aze 'ma da blas asamblez gand Plutus.

AR WERBL

Ar werbl he-deus nao merh:
Deuz a nao e teu da eiz,
Deuz a eiz e teu da zeiz,
Deuz a zeiz e teu da hweh,
Deuz a hweh e teu da bemp,
Deuz a bemp e teu da beder,
Deuz a beder e teu da deir,
Deuz a deir e teu da ziou,
Deuz a ziou e teu da unan,
Deuz a unan e teu da hour (1),
Torred he goug hag êd er mour (2).

(1) da netra. (2) mor.

Gwerbl: gor e pleg ar vorzed, er hazellou, pe er gouzoug.

"Diskonta ar werbl" a vez grêd euz ar ri-madell-ze. Nao gwech e vez lavared, ha be-wech e vez grêd eur groaz war ar gor gand ar biz-meud kleiz, bed dued en a-raog war eun trebez pe foñs eur pot-houarn.

(Lavarou koz a Vreiz-Izel, gand SALVET).

KUZULIOU TINTIN ANNA

WAR-DRO AR RE GLANV

Ma'z eo mad beza nêt ha derhel dilâstez an traou en ti, pa vezet yah, ez eo red beza nêtoh c'hoaz, pa vez unan bennag klañv.

Ar hleñved a gouez warnom pa zoñjom an nebeuta, med dillooh e spego e tud eun ti louz eged e re eun ti nêt.

An nêtadurez a vir ouz kalz a gleñvejou da zond en ti; hel lavared am-eus c'hoaz, ar vugale vihan a vije yac'hoh ha kreñvoh ma vijent dalhed nêt, dalhmad.

Arabad eo d'eur vamm beza souezed ma teu penn he hrouadur da gleñvel gand an dokenn:hanter-amzer e vezet bed kirieg d'an dra-ze, hi he-unan. Ma karfe gwalhi a-liez e Benn gand soavon ha dour kluuar, brosa e vleo gand eur bros gwenn, eur banne eouldous outañ, ne zavje ked warnañ an trouss-kennou divalo-ze a zo ken hudur ha ken di-êz da barea.

P'en em gav unan bennag da droha e viz, e-leh kregi en eun torch-listri pe en eun tamm truillou da derchi e houli, e-leh klask stanka ar gwad gand gwiad-kevnid pe huzil,

pe draou all heugusoh c'hoaz, e vije gwel-
loh d'ar vamm pe d'ar wreg kerhad eur
banne dour bed berved da walhi ar biz
gloazed hag eun tamm lien fresh d'e baka;
anez, a-benn eun devez bennag, e vije fu-
lor ha koeñv endro d'ar gouli, ha poan da
gaoud marteze e-pad teir zizun pe ouspenn!

Me ' oar n'eo ked êz kaoud atao daouarn
gwenn, war ar mês, med evelato ma vijent
gwalhed a-liesohig e vije rouesoh ar bizia-
dou: ar veskoul, an droerez (1) hag all.

Ar boan-dent, poan euz ar re hegusa, a
viye pellaed iveau, ma viye gwalhed ar genou
bemdez gand eur banne dour berved.

Ha pa vez-eur hleñved speguz gand unan
bennag euz an ti, ma viye dispartied ar
hlañvour diouz ar re all, gwalhed e zillad
disparti diouz ar re all, lakêd en eun
toull, en douar, ar pez a deu dioutañ e
saill an dour fank, e viye stanked e hent
ouz an Ankou.

.....
Ma teu ar hleñved da dizoud unan bennag,
e ranko an dud beza war evez muioh c'hoaz,
dreist-oll ma'z eo eur hleñved speguz.

Ar hlañvour a vez kased d'ar zolier ha
lakeed en eur gwele rez; heb trouz e vo red
entent outañ; red e vo bale diarhen, komz

a vouez izel, renka an traou sioul, ha di-
geri an nor hag ar prenecher, goustata ma
heller. Arabad e vez debri e-kichenn e we-
le, na lezel tost dezañ al louzeier, pe an
tammou boued a jomo euz e zilerh; gorrened
e rankont beza ha kinniged er poent ma ve-
zo ezomm anezo; ar hig, an amann, ar sukr
ha peb tra a vezoloed en aon na'z afe
ar helien warnezo.

.....

War ar mês ez eus kalz hag a gred e
ranker rei boued d'ar re o-deus terzienn pe
a zo o tistrei d'ar yehed. Ar boued-ze ne
ra vad ebed; chom a ra da stanka o dia-
barz; an dra-ze a hoarvez dreist-oll gand
ar re a zo klañv gand an derzienn domm.

Ar hlañvour, kerkent ha ma vez éesaed
dezañ a houenn boued; kaoud a ra dezañ
en-deus naon, ha n'eo ked gouest da hou-
zañv boued; e vouzellou, e zah ar boued,
gwall-skuized gand ar hleñved a zo re de-
ner c'hoaz, zoken evid traou skañv!

Dond a ra soñj din euz eur paotr yaou-
ank ugent vloaz; gwall-glañv e oa bed ha
bremañ p'oa kouezed an derzienn, e save
eur pennadig bemdez; eun dro, da boent
merenn, edo azezed, war ar skaon, tost
d'an oaled, o sellé ouz ar plah (2) o ledet

kaot war ar billig da ober krampouez: "Eun debrer krampouez eveldon-me, emezañ, a ranko kaoud eun tamm bennag hizio!"

"Ar medisin en-deus divenned ouzit debri boued evel-se, Jañmar!"

"Ar medisin n'her gouezo ked! Hennez a zo êz dezañ, p'en-deus leun e gov; me emeus naon evel eur bleiz! Degas krampouez din!"

"Mad, eme ar plah, - eur galon dener a vaouez - diêz e kavan chom heb ober ouzit da lavarou; ar medisin iveau a dle beza re galed en oll, rag ar boued a ra vad d'an neb en-deus c'hoant debri."

Chaoked diou grampouezenn amanenned gand ar paotr yaouank edo oh astenn e zorn da gregi en eun all, pa gouezas war al leurzi, maro-mik!

.....

Da veur a hini e vez gourhemenned, gand ar medisin, eva dour, diwar dachou merged, da greñvaad, rag an oll a oar ez eus, er vagadurez, kalz pe nebeud a houarn; an den a rank kaoud houarn evid chom seder. War eur gazetenn em-eus gweled an daolenn-mañ, a lakan hizio dirag daoulagad al lennerien, evid diskouez eo êz beva eun den blank, eur plah yaouank dinerz, hag o fa-

rea, war ar mèziou koulz hag er hériou.

An traou-mañ a zo bed kaved ha renked gand tud a vicher hag a heller kaoud fizianos enno.

E 100 g riz o-deus kaved 1,8 mg a houarn.

lêz	2,3 mg
gwiniz	5,5 mg
patatez	6,4 mg
piz	6,6 mg
avalou	13,2 mg
kig-saout	16,6 mg
melen-vi	17,1 mg
pinochez (3)	35,9 mg

Ma'z eo mad ar hig da greñvaad, an a-valou, ar viou, al legumaj glaz a zo ken-koulz.

(1) troerez: troell, gor e penn ar bizied.

(2) plah: matez e Bro-Leon.

(3) pinochez: "épinards" e galleg.

(Miz gouere 1925)

Tintin ANNA.

RIMADELLOU

A-ENEB AN DERZIENN

Red eo lavared ar bedenn-mañ, da noz, avouez izel, ouz skouarn an hini klañv. Goude-ze e vo red rei eur prov da Zant Fiakr ha d'an Anaon:

Pater noster, pinijenn an êl,
Me ofr va ene da Zant Mikêl,
Ene va mamm, ene va zad,
Etre ho tivreh, va êl mad.
—"Klevit 'ta, kousked oh?
—"Sant Fiakr, petra fell deoh?"
—"Gwella remed a rofen,
Mond d'ar zul d'an overenn,
Asista enni penn-dre-benn.
En iliz pa antrefot,
Dour benniged a gemerfot,
'N em brosternfot devotamant,
Dirag Jezuz er Sakramant.
Ar garnel pa basefot
Pennou tud a welfot:
—"Deboñjour deoh, eskern tud,
Me ho kav aze gwall-astut;
Mar emaoħ er baradoz
O veuli Doue deiz ha noz,
Chaseit an derzienn diwarñon-me,
Pe chomit en ivern 'pad an eternite!"

A-ENEB AN DERZIENN

Evid kas kuit an derzienn, e lavarer ar "rimadell"-mañ, gand ma vo lavared gand unan bennag bed ganed d'ar gwener, unan dibar nemedken:

Eun ober vad, pa her gran,
Dre zin ar groaz e komañsan.
En eur antreal en ho ti
E lavaran: In nomine patris et fili...
Hag evid achui va fedenn:
Et Spiritui sancti. Amen.
Terzienn maluruz, terzienn hwero,
Da ober petra e teuez er vro?
C'hoaz em-beus da chaseed,
War a welan ne rez van ebed;
Ha koulskoude, tra difeson,
Me da wel gwall-direzon
O tond endro d'am vilajenn;
An dra-ze ne aseptin biken.
Dre natur va louzaouenn,
Me rey dit seha da hlaourenn.
Rag se 'ta, te ya iñkontinант
Er-mêz an ti, tra dizamant.

Neuze e vez froted an hini klañv penn-dabenn e gory gand huelenn-hwero, hag e vez huched:

Sorti, sorti, tra milliged!

Kê d'an dezert gand da vignoned
Ha ne zistroez mui d'ar vro,
Me da goñjur dre va hano.

Amen.

(Lavarou koz a Vreiz-Izel, gand SALVET)

AL LOUZEIER MADOBERUZ
AN ASKOL

An askol a zav stank en or parkeier, en ol liorzou hag ouz or hleuziou; kutuill a reem anezo da ober tizan; lakaad a reem da virvi en eul litrad dour war-dro eun hanter-gartouron deliou pe wriziou, ha pa due unan bennag da gaoud va zonton evid kleved ali diwar-benn an daroued, an tign, ar hleñved avu, an urlou pe an derzienn-velen, e kemenne dezo eva eul litrad bemdez euz an evach-se da gas an douriou fall erêmêz ha da greñvaad o gwad.

Ouz ar paz e lavare e oa mad lakaad eur verennad tizan askol, diouz ar mintin hag eun all diouz an noz, en eur banne lêz berved sukr e-barz, hag eva ez-tomm.

AR BRULU

Arabad deoh, avad, mond da ober tizan brulu, rag ar brulu a zo eur poezon kreñv; n'eo ked da d'eun den kemered kalz anezañ evid beza tumped pe, da vihanna, evid heugi, abafi, dislonka pe alteri.

Ar vedisined a ra implij euz ar brulu ouz an droug-kosteñ gand terzienn pe "bleurezi", ouz an droug-skevent, ouz al lamm-kalon,

med gwella a zo da ober eo gedal o ali war
an dra-ze.

En diavêz, n'eus ked a riskl evid gwalhi
gand dour brulu, eun dorn, eur vreh pe
eun troad koeñved: vad a raio zoken.

AR HAOL-GARO

Ar haol-garo, e galleg "la bourrache",
a vez kaved el liorzou en hañv; o bleun a
zo glaz evel an oabl; ar gwenan a gav
warno peb tra d'ober o mél.

Bleun ar haol-garo a veze dastumed ganeom
beb bloaz ha lakêd da zeha en disheol; 10
gramm euz ar bleun-ze berved en eur banne
dour a ra eul louzou euz ar gwella ouz ar
paz, ouz leskadurez ar poull-kalon, ar ru-
zell pe ar skarlatin.

An deliou freshk, drailled ha lakêd war
ar goriou, an izili deved, ar gouliou, a
dorr ar boan, rag distana a reont.

AR HAOL-MALO

Ar haol-malo, anavezed gand an oll, a
zo eun teñzor all en on touez.

O bleuniou a vez grêd implij anezo ouz
ar paz hag an teurel gwad hag iveau, evel
ar haol-garo, ouz ar ruzell hag ar skarla-
tin.

An deliou hag ar gwriziou a heller ober
tizan ganto evel gand ar bleuniou; a-hend-
all, va zonton a alie an dud da zouba o
biziadou en dour kaol-malo klouar, da la-
kaad war ar pugnezi hag an izili koeñved
eur palastr grêd gand deliou pe wriziou ka-
ol-malo freshk evid distana o foan.

AR FLEMM-DOUAR

Al louzaouenn-mañ, "fumeterre" e galleg,
n'eo ked anavezed a-walh diouz ar sklerig
(1) a livirin hano anezi pelloh; a-liez e
vez kemered an eil evid eben ha koulskoude
n'int ked heñvel; ar flemm-douar a zav u-
helloh hag ar bleun a vez outi a zo ruz-
wenn; an tizan diwarno pe diwar an deliou
a ro nerz ha c'hoant da zebri.

Beb bloaz e kutuillem eur guchennad vad
a flemm-douar, ha Tonton Job a ouie ober
siro deom ganto; soñj am-eus atao euz ar
blaz a oa ganto; pa hellem paka ar vured-
ze diwar ar siminal e veze liped hag adli-
ped, troed ha distroed; den ne hine evid
eva eul loaiad, teir gwech bemdez, evel ma
hourhemenne va eontr koz, pa veze an do-
kenn pe ar preñved ouz on hegall.

Setu amañ penaoy e vez aozed ar siro-ze:
war-dro eun hanter-gartouron flemm-douar

a lakeer da virvi en eul litrad dour; eun tammig muioh ma'z eo seh al louzaouenn; eun tammig nebeutoh ma'z eo glaz; p'o-devez berved e-pad eun hanter-eur, e vez la-med diwar an tan ha siled, dre eul lienenn dano; goude e vez lakeed da virvi adarre abalamour d'ar sukr da deuzi rag eul lur hanter a zukr a lakeer neuze.

(1)sklêrig: petite chéridoine.

AR GWEZ KRAON

Diou wezenn graoñ a oa e-kichenn ar pres-bital, diou pe deir all e-kichenn an maner; pa'z een da ober eur gefridi bennag, en eil ti pe egile, e veze roed din eun dornad kraoñ,avalou pe spezard, diouz ar mare. Va zonton ne vanke ked d'am hentelia:

"Ar hraoñ a zo eoul enno; an eoul-ze a zo eur spurj skañv, mad ouz ar preñved; debr kraoñ; ne hellont nemed ober vad dit; goulenn ouz an aotrou person eur guchenn zeliou kraoñ; n'eus ked gwelloh d'ober tizan d'ar vugale vlank evel da hoar gosa; eva a raio eur skudellad beb mintin war yun hag an dra-ze a grefñvao anezi; an dour diwar deliou kraoñ a zo mad iveauz ouz ar gloaziou hag ar gouliou; alia a ran

c'hoaz da zouba, en dour-ze, ar vugale ta-ged gand droug-ar-roue; ouz ar goañvennou hag an droug-daoulagad e rafen implij anezañ iveauz ma'm-bije eur mared."

AN ONN

20 gramm deliou onn, berved en eul li-trad dour, a zo mad ouz ar remm: eur ban-ne diouz ar mintin hag eun all diouz an noz.

Evel an deliou kraoñ, an deliou onn a nêta ar gwad; ar piketez deliou onn am-eus komzed anezañ a zo iveauz eun evach yahuz e peb doare.

EUR RIMADELL

Remm?

Debri boued,

Ha klemm!

AR BLEUN TILL

Prest goude Gouel Yann e ranker kutuill ar bleun till; a-liez e vez tro d'ober tizan diwarno; pa vez poan-benn, c'hoant dislon-ka, pa jom ar boued da stanka sah-ar-boued, pa vez krenienn, terzienn pe gleñ-ved nervennou.

Ar vugale a vez dalhed gand ar hlizienn
a ra vad o gwalhi e dour diwar till.

An deliou drailled munud a heller lakaad
war an izili deved koulz ha war an daroued.

AN ILIO

An ilio hag a zo ker brao da weled p'en
em ledont evel eur vantell war ar mogeriou
koz a zo talvouduz d'an neb a oar peseurt
galloud a zo roed dezo.

Kemeret a heller da ober eur spurj 10 pe
15 euz ar boulou a zo stag evel frouez ouz
an ilio.

Ouz an droug-penn, al lamm-kalon, ar
hleñvejou nervennuz, e kemerer daou vanne
bemdez euz eul litrad gwin gwenn a vezo
bed, e-pad daou zevez, eur hartouron had
ilio bruzuned e-barz. An deliou fresh a ra
vad ouz an dev hag ouz droug-Sant-Anton
(1), ouz ar gouliou hag ouz ar goriou doa-
reed fall; sukr maled pe ganell bruzuned
a lakaer c'hoaz war ar palastrou.

Eun delienn ilio, dalhed er gwinegr e-pad
peder eur warn-ugent pe ouspenn, a bareo
ar gwenoennou (2) hag ar haledennou gand
ma vezo lakêd a-liez ha dalhed war al leh
klañv e-pad peder eur warn-ugent all.

Eun dornad deliou ilio, en eur banne

gwinegr, a zo eul louzou mad ouz ar gal;
lod a lavar ez eo mad iveauz ouz an droug-
dent pa lakeer eur guchenn hoalen (3) e-
barz ouspenn: gwalhi ar genou pe hour-
gouillad anezi gantañ.

(1)droug-Sant-Anton:érysipèle.

(2)gwenonennou:gwéadennou.

(3) hoalen: holen, halen.

AN ILVOUD (1)

Estreget gand flemm-douar e reer siro.
Kutuillit bleun ilvoud, lakit sukr, ar memez
pouez; kemmeskit anezo war an tan hag ho-
pezo eur siro ouz ar paz hag ouz ar boan
nervennou.

Ouz ar hoeñv, ar hleñved avu, e heller
lakaad 150 gramm, euz kohen fresh an il-
voud, en eul litrad gwin gwenn hag eva
eur banne pe zaou, bemdez.

(1) ilvoud: gwezvoud.

AL LINAD

An izili a zo poan enno koulz hag ar re
a en em gav sonned a zo mad skei anezo
gand skourrou linad; an dra-ze a zigas
tommder er horv hag a laka ar gwad da

reded.

Ouz an droug-skevent ar vedisined a ro ali da virvi 10 gramm had linad en eul litrad dour; sila hag eva gand sukr e-barz hag eur melen-vi. Dour diwar linad, eul loaiad beb hanter-eur, a lakaio eun den hag en-devezo taped riou da hwezi; pa stag ar fri da wada e ra vad lakaad er fronel-lou eun tamm ouat soubed e sun al linad.

AR ROZ-KI

Eun dra vad eo dastum beb bloaz eur gu-chennig roz-ki; evid meur a dra e vezont kaved; d'ar vugale gand ar gwentl int dreist; birvi eun hanter-litrad dour war daou veutad bleun seh; an heveleb louzou a zo mad ouz ar paz, an dreo, ar ruzell ha kement terzienn a zo.

A BEB SEURT

An treuz-geot a zo mad ouz ar paz hag ar hoeñv, ar haol ouz ar paz iveau; deliou kaol tommed a zo mad da lakaad, evel palastrou, ouz ar boan izili.

Ar sklañvaj(1) ouz an droug-daoulagad, an trohiou hag ar gloaziou.

Ar bleun skao ouz ar paz, ar hoeñv, koulz en diabarz hag en diavêz.

Ar sarjanted (2) o-deus ar galloud da barea an dokenn, an tign, da greñvaad ha da nêtaad ar gwad; o deliou a zo mad, o gwriziou gwelloh c'hoaz; o lakaad a heller da virvi gand gwriziou an teol o-deus an heveleb galloud; an droell, he deliou a zo eur spurj kreñv; ar sklêrig ouz ar gweno-nou ha kaledennou; eur hontamm kreñv eo, rag se ar gwella eo chom heb ober implij anezi, a-hend-all; an trichin: an deliou drailled, poazed, kemmesked gand eun tamm lard-teuz a laka ar pignezi, ar goriou, an heskiji da zirenta; an ognon a zo heñvel; ar galonenn tommed ha kemmesked gand eun nebeudig sukr hag eun nebeudig amann di-zall a laka ar goriou da virvi.

(1) sklañvaj: stlañvesk.

(2) sarjanted: louzaouenn-an-tign.

(miz gwengolo 1925)

Tintin ANNA.

AN TEIR LOUZAOUENN

Eun den pinvidig-braz euz a Vrest a oa
êd eun devez da redeg ar had. War-dro un-
neg eur, eur pillaz-dour a gouezas, hag on
aotrou ha mond da zishlavi en eun tammig
ti-soul bihan a oa en e gichenn, war ribl
an hent braz.

Peded da vond da azeza e-tal ar regez-
tan, on aotrou ne reas ked a ardou evid
mond.

Azezed war an daol, daou baotrig, eur
houblad, hag eur verhig vrasohig, a oa o-
zri didrouz-kaer o tebri o lein; eur podad
yod kerh, aozed fetiz gand ar vamm, a oa
ganto. Pep hini anezo a ouie brao-braz kas
e loa d'ar pod ha d'e henou. Terenned oa
o bruchedou gand beradou lêz ha tammou
yod kouezed warno, hag o-zri, gwech ha
gwech all, e sellent a-gorn ouz an aotrou
a oa harp outo e-tal an tan, e gi treud en
e gichenn labaskenned war al leurdi.

"O klask kompreñ emaon, itron, penaoy
e hell ho tri bugel debri gand kemend a i-
ting eur pred ken dizaur ha penaoy diwar
o boued pemdezieg o-deus eul liou ker skler
ha kel livrin! Souezed on lakêd gand an
dra-ze!

—Teir louzaouenn am-eus, aotrou, da laka-

ad din ha d'am bugale en or boued. Ar re-
mañ, an tri grouadur-mañ din-me, 'n-eus
biskoaz tostaed kleñved ebed outo, na ru-
zell na dreo na paz, ha ne raio biken!

—"Hag ho teir louzaouenn, itron, penaoy o
galvit-hu? Kant lur a roin deoh evid pep
hini anezo!"

—"Dalhit ho kant-luriou, aotrou, ha selaou-
it mad: da genta e lezan e-doug an deiz va
bugale da hoari tourig-ar-prad (1) aze war
al letonenn en êr yah. Honnez eo ar wella
euz va zeir louzaouenn.

D'an eil, ne roan morse tamm ebed dezo
etre o fredou, hag evel-se, pa deu poent ar
pred, e vez digor frank o strêd da zebri
ar pez a vez aozed dezo.

D'an trede, em-eus o boazed d'abred da
ober o zreuz gand ar pez a vez, ha nann
da rei da bep hini e veuz. Debri a reont
o-zri leiz o hov, nemed morse n'em-eus roed
dezo madigou sukred, rag n'eus netra gwel-
loh da zistruga stomogou blin ar vugale!..."
—"C'hwi, itron, a rafe skol da veur a ve-
disin a anavezan', a lavaras ar Brestad en
eur vond er-mêz gand e gi.

Loeiz ar FLOC'H

(1) tourig-ar-prad:c'hoari penn-toullig:en
em zerhel war e zaouarn hag e benn, e dreid
a-ispill.

RIMADELL A-ENEB AN TIGN

Red eo da genta toud tapoud eur vran hriz,
just p'ema o sevel he neiz. Laked e vez da
ziskenn e-barz eur puñs dizeh, leh ma vo
dalhed tri devez. Beb beure, a-raog ma vo
saved an heol, e vo red mond da houllenn
diganti:

Peleh e kavin eul louzaouenn?
Evid parea an tign em penn?
Ganez-te ha gand da gonsorted
Kalz tud er vro a zo abimed.
Hag a-raog ma'z po liberte
Da zortial deuz ar puñs seh-ze,
Te a ranko din-me lavared
Petra 'm-eus-me da ober 'vid beza
pareed.

Tro-dro diwez an trede devez e kavo an
hini klañv eur yeotenn, pao-bran he hano,
a vo bed digased eno gand breudeur ar
vran bed dalhed e-barz ar puñs. Red e vo
dezañ frota e Benn ganti, beb beure, war
yun, e-pad eur zizunvez a-bez. Neuze e vo
pareed.

("pao-bran": n'eo ked ar blantenn a vez
hanved evel-se gand an darn-vrasa euz an
dud, med an "hydrocharis morsus-ranae",
"morène" pe "grenouillette" e galleg. (1)

RIMADELL A-ENEB AN DROUG-DENT

Red eo chaokad eun doare askol, "eryngium
maritimum", irinjez, pe ininjez, ~~pe ilizez~~
e brezoneg, a vez kaved war an tevennou.
C'hhero spontuz eo, gand drein. Arañbad e
vefe gweled gand an hini klañv, evid na
hellfe ked adanavezoud ar blantenn-ze diwe-
zatoh. Nao gwech e vez lavared ar rimadell-
mañ gand ar "sorser". Neuze e vez pareed:

Santez Appolina benniged,
Diouz 'r boan-dent or prezervet.
C'hwi ho-poa eun tad dinatur
En-doa grêd deoh soufr heb skrupul,
En eur denna deoh ho tent,
Hini hag hini, toud diouz renk.
Grit ma teuy va foan da galmi
Ha me a bromet hoh enori.

SALVET -(LAVAROU KOZ A VREIZ-IZEL)

A BEB SEURT

Gwechall e veze lakaed daou alhwez e kroaz
war gein an dud da ampech o fri da wada.

Gwechall ez eed gand ar vugale da "vala
an dreo", en eur lavared paterou, ha goude
ne waskennent ked ken.

Gwaskenna:pasaad, poursal, peudal.

Gwechall ouz ar hrom d'ar hezeg e veze
grêd trêt gand bloneg rouzed ha gwriziou
ar wir-irvinenn da frota ouz o gouzoug.
grom (gwregel)= krom (gourel)= konkoez.
gwir-irvinenn:"bryonia dioica", gwienn
wenn,kolurinenn.

A-ENEB AR PENN-SAH

Penn-sah, penn-sah, bout da benn er zah;
Pa deuy er-mêz e vo yah!

Red e oa lavared an dra-ze teir gwech heb
tenna e alan.
penn-sah: tanijenn-skouarn.

GROS - Teñzor ar brezoneg komzed.

RIMADELLOU

Eun den kreñv.....eun den kreved;
Eur baleer braz.....eun den breved;
Eun neuier kaer.....eun den beuzed;
Eun tenner mad.....eun den lazed.

Lavared a ra ar hloh:

Bimbalaon,	Ar vaz valeo,
Yannig zo klañv;	Yannig bareo!

Aveid skarhein an droug-dent:

Poket d'un huganod

Kent nend eo badezed;

C'hwi a gollo ho troug-dent!

Un huganod: ur hrouadur a-raog boud badezed.

BRUDEREZ

KLANVOURIEN

E ti an Aotrou LE FLAMANC, medesin,
o chom er ru a zo dirag ar gar e LANDERNE,
e kaver ar benviachou (rayons X, microscopes, etc...) a zo red evid sellé piz ouz
kleñvejou ar galon, sah ar boued, ar skevent, ar hrohenn, ar gwad. Avizou mad, e
brezoneg, beb mintin hag en devez, nemed
d'ar zul.

KLENVED AR GENOU HAG AN DENT

L. JEZEQUEL

Chirurgien-dentiste

Diplomed euz Skol-Vedisinerez Pariz
A denn an dent heb poan, hag a laka dent
war aour, ha kaoutchou, hervez ar skweriou
diweza.

An appareillou a vez gwarantised.

BRUDEREZ

YEHED AR VUGALE

AR "SIROP FERET" A-ENEB AN DOKENN

Grêd gand louzaouennou hag a gaver er mor, ar siro-mañ a ro nerz hag a yac'ha ar gwad. Ouspenn m'en-deus eur blaz euz ar re wella, louzou all ebed ne ro kemend a nerz d'ar vugale hag eñ.

"RAMPLASI a hell ervad an emulsionou, an eoul-moru, ar siro Portal, ar siro Raifort "iodé", hag all..." Ar vertuz en-deus da yac'haad ar gwad, ouspenn ar vertuz da zigas an nerz d'an izili, a zo penn-abeg ma n'her roer Morse en aner d'ar vugale taged gand an dokenn, an troukennou lêz, ar werbl, an doureier fall, droug-ar-roue, hag ar zempladurez a deu war-lerh ar ruzell hag an dreo, etc...

ULMINUCINE MOREUL

Eul louzou anavezed-kaer dre ar vro, heb beza implijed a-walh c'hoaz evid ar vad a ra! an ULMINUCINE MOREUL an hini eo.

Petra eo 'ta an Ulminucine-ze ken bruded? An Ulminucine a zo eul louzou grêd gand "iode" ha "phosphates". An "iode" a zo evid yac'haad ar gwad, evid ober gwad nevez; ar "phosphates" a zo evid kreñvaad.

Gouvezed en-deus an Doktor MOREUL kavoud ha meska daou zanvez nerzuz-meurbed; an "iod" hag ar "fosfor" da ober eul louzaouenn dispar evid parea ar glañvourien heb dale.

An Ulminucine e heller ober ganti mad-tre, e-leh an eoul-moru, ar siro portal, ar siro "raifort iodé" ha "iodé ferré".

An oll louzeier gwechall-ze a zo eiz pe zeg kwech semploh egod an Ulminucine. Homañ a gaver enni pemp cg "iode organique" dre loaiad soubenn hag er re all ne gaver tamm ebed, pe ken nebeud a dra, hag en unan nemed daou cg.

Peseurt kleñvejou a vez pareed gand an Ulminucine? Da genta, an dokenn. - An dokenn zo hano oll kleñvejou ar vugaligou, sempladurez, liou fall, kresk re vuau, gwerbl er gouzoug, ha diwezatoh kleñvejou an eskern, an droug skevent, an izili kamm.

Ha ma'z eo an Ulminucine eul louzou heb e bar evid ar vugale, kerkoulz all eo evid ar plah yaouank oh ober he hresk, hag ar vaouez arru an oad a zaou-ugent vloaz. Diwall a ra iveauz diouz ar berr-alan, al lañgiz, ar boan-vouzellou, hag an droug dargreiz.

(miz here 1924)

AR VOSENN HAG AR CHATAL

Eun droug a laka da grenañ
 Kement a glev komz anezañ,
 Eur hleñved skrijuz, euz walenn,
 Heulied ato gand an anken,
 Gouest mad, en eun devez pe zaou
 Da garga puñs braz an Ankou,
 An Neñv a oa, en e gounnar,
 O rei eur freillad d'an douar,
 Abalamour d'ar mil behed
 Ma oa bemdez ganto saotred;
 Ar vosenn, p'eo red he heñvel,
 A ree d'al loened brezel.
 Oll, avad, oant ganti taged.
 Al loened, doñv ha gouez,
 A oa strafuill en o zouez.
 Saouzaned oll en o estlamm,
 Ne redent mui da glask o zamm.
 Gwillou (1) a leze ar meot
 Da douza heb aon o geot.
 Alanig (2) war-dro glud ar yer
 En-doa dizofijed e vicher.
 An durzunell, pell dioh he far,
 A rounkounelle he glahar.
 Mui e neb leh na karantez,
 Na plijadur, na levenez.

Al Leon a gemenn tro-war-dro
 Da gement loen a zo er vro
 Dond d'al lez-varn 'vije dalhed
 En e lez d'an deiz merked.
 Pa oe digouezed ar vandenn,
 Al Leon a gomzas evel-henn:
 "Gouzoud a rit, va mignonned,
 Eun nebeud zo om gwall-skoed;
 On torfejou, na petra 'ta,
 A lak an Neñv d'or bazata.
 Gwelom eta, heb damanti,
 An droug en-deus grêd pep hini,
 Rag dleed e vez d'ar hlabusa,
 D'ar falla, d'ar peher brasa,
 Rei hag e gig hag e grohenn
 Evid stanka genou ar vosenn.
 Gwechall, dioh m'am-eus kleved,
 Ne vanke morse al loened,
 Pa zigoueze eur barr enkrez,
 Eur reuz bennag en o zouez,
 Da gas da vervel oh ar groug
 An torfetour kirieg d'an droug.
 Evidon-me, loen gwall-naoneg,
 Am-eus lonked chatal korneg;
 Meot, deñved hag oaned,
 Diòh an dousenn am-eus chaoked;
 Eun dro bennag zoken, dre laer,
 Em-eus debred ar mesaer.

Petra o-doa grêd din? Netra,
 Henn anzav a rankan brema.
 Me roy 'ta va buhez mar bez red.
 A-raog, avad, e tle, me gred,
 Dond amañ iveau peb unan
 D'anzav e vestr-taoliou kraban.
 Rag, hervez lezennou peb bro,
 D'ar falla eo mond d'ar maro."
 -"Aotrou, c'hwi zo re vad roue,
 Eme Dom Lan (2) dezañ neuze.
 Petra? E savfe deoh morhed
 Dre m'hoh-eus chaoked kalz dêñved?
 Dêñved, pennou brell ha diod,
 N'ouzon nemed touza geot
 Ha lavared beb an amzer:
 Bê! bê! e-kreiz o lanneier!
 Eun enor braz zoken o-doe
 Pa oent chaoked gand dent o roue."
 Setu aze komzou Dom Lan,
 A oe meuled gand peb unan.
 An tigr, an ours hag ar bleiz
 Hag ezech (3) braz all e-leiz
 A zachas ganto o bragez,
 Diroufenn brao ha diskabez.
 Ar chas kiger, ar chas tropell,
 Ha loened all boaz dioh brezel,
 Hir o skilfou ha lemm o dent,
 A dremenais oll evid Sent.

Pa oe deud e dro, an azen
 A chifromellas (4) evel-henn:
 "Dond a ra bremañ soñj din,
 Edon, eun devez da vintin,
 En hent o voned e beaj,
 N'ouzon ked, avad, da beleh,
 Ma tigouezas din beaji
 A-dreuz foenneg eur manati.
 Edon war-yun, ha naon em-boa.
 Al leh, distro evel ma oa,
 Ar peuri druz,ha, me a gred,
 Gwall-vrouded gand an droug-spered,
 E touzis eno a heot
 Hanter ledander va zeod,
 War-dro eun hanter genaouad.
 Gwir n'am-oa ked, pa larin mad."
 D'ar homzou-ze e sav raktal
 Bres ha sklank (5) e-touez ar chatal.
 Eur bleiz koz, bed war ar studi
 E Kêrmêz, e penn ar harrdi,
 A zistagas eun tamm prezegenn
 Evid diskouez eo an azen,
 Ar hakouz, an hir skouarneg,
 A zo bed d'an oll droug-kirieg.
 Neuze an oll a ra safar,
 A skrign o dent hag a lavar:
 "Arao! Arao! D'ar groug! d'ar groug!
 Dle al loened war e chouk!

Al laer! Debri geot an estren!
 N'eo ked souez m'eo deued ar vosenn."
 Oh ar gordenn ar rouzig kêz,
 Dle an oll chatal a bêas.
 Setu penaou e varn ar béd;
 Ar wirionez, al lealded
 N'ez int tamm dioh e zoare;
 Ar vertuz a gav amzere
 Mar doh pinvidig, gallouduz,
 Ne viot morse kaved kabluz;
 Mar doh, avad, paour ha displet(6)
 'Vid eun netra viot kondaoned.

G. MORVAN.

(miz mae 1924)

Notennou:

- (1) Gwillou: ar bleiz.
- (2) Alanig, Dom Lan: al louarn.
- (3) ezeh: liester "ozah", aotrouien
amañ.
- (4) chifromella: komz fall, dre ar
fri.
- (5) bres ha sklan: ar chatal en
em laka d'ober trouz ha da grial.
- (6) displet: ar hontrol euz "splet":
dister, reuzeudig o stad.

Hervez "Les animaux malades de la peste",
 gand La Fontaine.

TAOLENN

Endro d'ar re glaîv.....	p. 5
Petra da ober da eun den beuzed?.....	p. 9
...da eun den krouged?.....	p. 9
..d'an dud deved?	p.10
An naered.....	p.11
Kontammerez dre ar boued.....	p.17
An devadur.....	p.18
An daroued.....	p.19
An daroued (rimadell).....	p.21
Ar flemmou.....	p.21
Flemmou gwespedit.....	p.22
Ar sifern.....	p.23
An droug-gouzoug.....	p.24
Ar paz-moug.....	p.25
Droug Sant-Anton.....	p.27
Droug Sant-Kirio.....	p.28
Rimadellou a-eneb ar veskoul.....	p.29
Ar werbl.....	p.30
Kuzuliou Tintin Anna.	
War-dro ar re glaîv.....	p.31
Rimadellou a-eneb an derzienn.....	p.36
Al louzeier madoberuz.	
An askol.....	p.39
Ar brulu.....	p.39
Ar haol-garo.....	p.40
Ar haol-malo.....	p.40
Ar flemm-douar.....	p.41

Ar gwez-kraon	p.42
An onn	p.43
Rimadell (ar remm)	p.43
Ar bleun till	p.43
An ilio	p.44
An ilvoud	p.45
Al linad	p.45
Ar roz-ki	p.46
A beb seurt	p.46
An teir louzaouenn(L.arFloc'h)	p.48
Rimadell a-eneb an tign	p.50
Rimadell a-eneb an droug-dent	p.51
A beb seurt	p.51
A-eneb ar penn-sah	p.52
Rimadellou	p.52
Bruderez	p.53
Ar vosenn hag ar chatal (G. Morvan)	p.56

AR HELENNER

E ti AR HELENNER 6, ru Beaumarchais, 29200, BREST, ez eus tu da brena:
 KANAOUENNou EVID AR SKOLIOU: 10 lur.
 KANENNEU AVEID AR SKOLIEU: 10 lur.
 KANAOUENNou NEVEZ EVID AR VUGALE (TREGERIZ): 10 lur.
 KANENNEU GWENEDEG: 10 lur.
 FISELEZED GROWVEL: 10 lur.
 BREZONEG 'N EUR GANA: 5 lur.
 200 RIMADELL: 10 lur.
 Gant peb leor ez eus eur vinikasedenn: 20 lur.
 LEORIOU EVID AR VUGALE.

Minikasedou evid deski ar rannyezou.

Leoriou evid deski ar brezoneg.

COURS GRATUIT DE BRETON PAR CORRESPONDANCE.
 SKOL VREZONEG DRE LIZER.
 STAGES DE FORMATION CONTINUE.

BRUD NEVEZ

10 niverenn ar bloaz: 60 lur da gas:

- dre chekenn-vank, da: BRUD NEVEZ, 6, ru Beau-marchais, 29200, BREST;
- dre chekenn-bost, da "BRUD NEVEZ" KRP 893-94P Roazon.

Danevellou, studiadennou, barzonegou, skridvar-nerez.

NA IG ROZMOR: KARANTEZ HA KARANTEZ.

PER-JAKEZ HELIAS: Peziou-c'hoari Jakez Krohenn ha Gwillou Vihan.

Tan ha Ludu.

Mevel ar Gosker.

Eun ano braz.

Piou en-eus lahed an hini koz?

Mojennou.

MADEG HA STROLLAD PLOUGIN:

Dañjeruz? Tamm ebed!

MIKAEL MADEG: PEMP TROAD AR MAOUT.

VISANT N ASKOL:

Ar Huzul Digor.

C'HOARIVA BREZONEG PENN-AR-BED:

Lapous-den Penn-ar-Béd (Syng-Derrien)

An Ostaj (Brendan Behan-Derrien)

Bitekle (Kergourlay)

O Chezuz! (Dario Fo-Derrien)

